

[Borgbjerg.]

at røgte den, saa stilfærdigt og udvisende — som jeg engang for nylig sagde ved en privat Lejlighed, og han tog mig det ikke ilde op, for han saa den Anerkendelse, den Ros, der laa deri, den Ros: udvisende en Resignationens Taalmod, der maaske er det største Heltemod, der findes her i Verden.

Se, jeg vil jo ikke mene, at Bondestanden som Helhed, og særlig ikke den Del, der finder sit politiske Udtryk i Venstre, har opfyldt Grundtvigs Profeti. Naar jeg tænker i de senere Aar paa J. A. K. og L. S. og begyndende Nazitendenser blandt Proprietær- og Gaardmandssønner o. s. v., o. s. v., saa vil jeg ikke paastaa det. Men navnlig har det smertet mig, naar jeg har tænkt historisk tilbage paa vor Folkeskoles Udvikling, hvor ringe en Interesse Venstre, og dermed den Del af Bondestanden, der føler sig repræsenteret af Venstre, har følt for vor danske Folkeskole, og da særlig for Landsbyskolen. Under de sidste Højreministerier fik vi dog et Par Skolelove, der ikke var helt betydningsløse, Goos's Seminarie-lov af 1894 og Sthyr's Folkeskolelov af 1899, men efter Systemskiftet, efter Parlamentarismens Sejr, efter at Venstre havde dannet Regering og faaet en overmaade stor Indfyldelse, har vi ingen Folkeskole-reformer faaet. Folkeskolen er udviklet i de Kommuner, hvor den brede Befolkning har gjort sig kommunalt gældende og har forbedret Skolen, men grumme lidt ude i Landet. Vi har ingen Folkeskolelov faaet i hele denne Menneskealder. Vi fik nogle Lærerlønningforbedringer i 1908, som Venstre tog sig betalt med den grimme § 8, der nu heldigvis er ude af Verden.

Ja, vi fik under Kultusminister J. C. Christensen en god Lov, som jeg som ung Folketingsmand støttede ivrigt og stemte for. Det var Almenskoleloven af 1903. Det var i første Linie en Reform af den højere Skole, men den indeholdt, hvad jeg ogsaa gjorde opmærksom paa dengang, Spiren til en Enhedsskole; men en Spire, der skulde udvikles og plejes, og det blev den ikke. Før 1903 var det jo saadan, at Børn, der viste bogligt Anlæg og Lyst og Evne til at gaa den Vej, de skulde for at tage Præliminæreksamen og Studentereksamen og komme til Universitetet for at studere til Embeder o. s. v., som Regel i 6—7 Aars Alderen kom ind i en Forberedelsesskole og saa op i en Real- og Latinskole. Men efter 1903, med den nye Mellemskole, kunde Forældrene, alle Forældre, trygt sende deres Børn i en offentlig Skole, Kommuneskolen, til det 11.—12. Aar; først da kom der en Adskillelse, og de,

der saa var særlig bogligt anlagt, som havde Lyst og Evne i den Retning, og som Forældrene mente at have Raad til at holde i Skole et Aar længere, kunde komme i Mellemskolen og i 15 Aars Alderen tage Mellemskoleeksamen og derefter komme i Realklassen og i 16 Aars Alderen tage Realeksamen eller gaa i Gymnasiet og normalt blive Studenter i 18 Aars Alderen.

Det var et stort Fremskridt, men det var kun indirekte for Folkeskolens Vedkommende. Denne Spire skulde have været plejet, men den blev det ikke, og Følgen har været visse uheldige Sider ved vort Skolevæsen. For det første kom der adskillige Steder flere ind i Mellemskolen, end der egentlig hørte hjemme der, og navnlig skete der det, at de gik ud for tidligt, de faldt fra i 14 Aars Alderen og fik derved selvfølgelig en Undervisning og Uddannelse, der ikke var nær saa afsluttende og afrundende, som den vilde have været, hvis de var blevet i den almindelige Folkeskole. Og dernæst har 1903-Loven — det er tit paastaaet, og jeg tror med nogen Ret — bidraget til, at vi har faaet alt for mange Studenter, saa vi i er i Færd med at faa et Studenteproletariat. Og Folkeskolen, den følte og forstod, at det ligesom deklasserede og degraderede den, at de, som man kalder de bedst begavede, det vil sige bogligt set de bedst begavede, gik over i Mellemskolen, mange Steder en Trediedel af Eleverne eller flere. Den fik, hvad Kaalund-Jørgensen og Amtsskolekonsulent Mortensen i Haderslev og andre har kaldt Slagside; der kom en Skævhed i Udviklingen. Jeg tror, det er den Side, som det nu er den store Opgave for Regering og Rigsdag at rette.

Spiren blev ikke plejet, og vi staar for Tiden saadan, at vi er i Færd med at overfløjes af vore nærmeste Nabolande. Sverige gennemførte straks efter Krigen en obligatorisk Ungdomsskole; de er ikke saa bange for Ordet obligatorisk, som vi saa tit er her i Landet. Sverige, dette vidtstrakte Land med den tynde, spredte Befolkning, har nu gennemført Hverdags-skolen i saa godt som alle svenske Folkeskoler, ogsaa paa Landet. Sønderjylland har jo under hele den tyske Tid haft Hverdagsundervisning og vil ikke paa nogen Maade bort derfra. Men det store Flertal af danske Landsbyskoler har Hverandendagsskolegang, hvor 7-Aars Børn skal sidde paa Skolebænken 6 Timer om Dagen, men kun 3 Dage om Ugen — pædagogisk fuldkommen uforsvarligt — i Stedet for at faa 3—4 Timers Undervisning om Dagen og saa hver Dag. Lærerne ser det godt,